

اقتصاد مقاومتی، تولید و اشتغال

فرهاد فرهادی^۱، سید مسعود موسوی^۲، تهمینه خلیلی مقدم^۳

^۱ دانشجوی دکترا مدیریت تولید و عملیات، دانشگاه تهران

^۲ کارشناسی ارشد رشته حقوق خصوصی دانشگاه آزاد اسلامی بروجن

^۳ فرمانده پایگاه انصارالفاطمه (س) لردگان، دانشجوی ارشد رشته مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی لردگان

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی اقتصاد مقاومتی از دیدگاه تولید و اشتغال می باشد. این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ روش، مروری می باشد. امروزه موضوع اقتصاد مقاومتی در کانون توجه تصمیم گیران و تصمیم سازان در عرصه ملی است در این مقاله نیز سعی بر این شد تا اقتصاد مقاومتی در بیانات امام خامنه ای (مدظله العالی) با روش تحلیل محتوا مورد بازخوانی گردیده و نکات کلیدی جهت تحقق اقتصاد پویا و حرکت به سمت تولید و اشتغال ارائه گردد. نتایج نشان داد برای تقویت تولید ملی می توان شش اقدام تقویت بازار، تامین سرمایه، تامین نیروی کار مناسب، تامین مواد اولیه مناسب، تامین دانش و فن آوری و تقویت فرهنگ تولید را انجام داد.

واژه های کلیدی: اقتصاد، اقتصاد مقاومتی، تولید، اشتغال.

مقدمه

حضرت آیت الله خامنه ای رهبر معظم انقلاب اسلامی در پیامی به مناسبت آغاز سال ۱۳۹۶ هجری شمسی، با تبریک سال نو و عید نوروز به همه ی هم میهنان و ایرانیان بخصوص خانواده های معظم شهیدان و ایثارگران و با گرامیداشت یاد شهیدان و امام بزرگوار، سال جدید را سال «اقتصاد مقاومتی؛ تولید و اشتغال» نامگذاری کردند. ایشان، توجه به نام «اقتصاد مقاومتی» را به تنهایی مؤثر ندانستند و در خصوص راه حل و علاج وضع کنونی، افزودند: علاج، در تقسیم کردن اقتصاد مقاومتی به نقاط کلیدی و مهم و تمرکز همه همت مسئولین و مردم بر آن نقاط است و این نقاط کلیدی عبارت است از تولید داخلی و اشتغال بویژه اشتغال جوانان. حضرت آیت الله خامنه ای، بر اساس همین ضرورت، سال ۹۶ را «اقتصاد مقاومتی: تولید- اشتغال» نامگذاری کردند و گفتند: تمرکز و برنامه ریزی بر روی این نقاط کلیدی مطالبه رهبری و مردم از مسئولین و موجب پدید آمدن موفقیت‌های چشمگیر و محسوس است و مسئولین باید نتایج را در پایان سال به مردم گزارش کنند.

اقتصاد مقاومتی در واقع تشخیص حوزه های فشار و نقاط ضعف و تلاش برای کنترل و بی اثر کردن آنها و تبدیل تهدیدها و تحریمها به فرصتهای سازنده و رشد دهنده است. از آنجا که هدف نظام اقتصادی اسلامی هم در سطح کلان، افزایش ثروت جامعه و رفاه عمومی است می توان گفت اقتصاد مقاومتی محصول اقتصاد اسلامی است که در شرایط بروز ناملایمات، حوادث، بحرانها یا در مسیر اهداف، پویا و پایدار به تخصیص بهینه منابع می پردازد. از این رواققتصاد اسلامی لزوما اقتصاد مقاومتی است. از دیدگاه فرهنگی و ارزشی که به این موضوع بنگریم اقتصاد مقاومتی به معنی مصرف نکردن نیست بلکه به معنای پرهیز از اسراف و تجمل، اصلاح الگوی مصرف، فرهنگ سازی برای مصرف داخلی، تقویت تولید ملی، تکیه منابع و نیروی انسانی متخصص خودی، افزایش راندمان کاری و تشویق وفرهنگ سازی جهت واگذاری امور به بخش خصوصی و انجمنهای مردم نهاد است (مزرعه فراهانی و همکاران، ۱۳۹۵). مسئله اقتصاد بعد از اعتقاد جزء مهم ترین عناصر استقلال سیاسی یک مملکت است. جهاد اقتدای ریشه در قرآن و سنت دارد. آموزه های دینی سرشار از آیات و روایاتی است که نشان می دهد تلاش ایثارگرانه همراه با انگیزه های الهی، به گونه ای که موجب استقلال اقتصادی و استغنائی کشور از بیگانگان گردد، نوعی جهاد در راه خدا محسوب می شود. این پژوهش نیز براساس روشی تحلیلی - توصیفی با استفاده از منابع مکتوب و غیر مکتوب در راستای بررسی مبارزه با مفاسد، تحزیم با بهره گیری از شیوه اقتصاد مقاومتی و جهاد اقتصادی در راستای افزایش تولید ملی انجام یافته است. بررسی ها حاکی از آن بود که از جمله ابعاد جهاد اقتصادی، تلاش در راستای مبارزه با جرایم اقتصادی و مالی می باشد که می بایست فرهنگ مقابله با این جرایم به صورت گسترده در اجتماع نهادینه شود. نتیجه ی بهره مندی از معیشت مناسب و کسب مال حلال می تواند به افزایش ایمان، گسترش اندیشه، ارتقای رفاه عمومی و کم کردن بسیاری از ناهنجاری های اجتماعی و جرم ها و عدوات ها و ... منجر شود (اشرفی، ۱۳۹۵). ابلاغ سیاست های کلی «اقتصاد مقاومتی» بر اساس بند یک اصل صدو دهم قانون اساسی توسط رهبر انقلاب راهبرد حرکت صحیح اقتصاد کشور در دهه ی عدالت و پیشرفت را ترسیم می کند. از مقطع پس از جنگ جهانی دوم، منابع اقتصادی نقش تعیین کننده ای را در تعیین قدرت کشورها بازی کرده و جایگزینی منطق ژئواکونومیک به جای ژئوپلتیک در اولویت منابع ملی دولت ها قرار گرفته است (رحمانی، ۱۳۹۵). در واقع مسئله این است که ظرفیت اقتصاد ملی ما بسیار گسترده است؛ و بیش از ۸۰ درصد اقتصاد کشور در ظرفیت های داخلی و ملی ما نهفته است؛ بنابراین توجه به تولید و اشتغال می تواند سبب پویایی اقتصاد کشور گردد.

ادبیات تحقیق

تاکید مقام معظم رهبری در خصوص اقتصاد مقاومتی و مطالعات کارشناسانه در این خصوص، اهمیت بررسی موضوع اقتصاد مقاومتی را می رساند. اقتصاد مقاومتی را به طور خلاصه می توان اقتصادی عنوان کرد که در آن علاوه بر تعامل پویا با دنیای خارج و استفاده از امکانات تجارت آزاد، امنیت اقتصادی کشور حفظ شده و نوسانات محیط بین المللی اقتصادی و تهدیدهای آن، کمترین تاثیر سوء را در روند بلندمدت متغیرهای کلان اقتصاد داشته باشد. (تاری و کاویانی، ۱۳۹۲) اقتصاد مقاومتی نظام

پایداری اقتصادی در برابر استفاده تهاجمی دشمن از ابزارهای اقتصادی علیه منافع و اهداف کشور است. هدف دشمنان از اعمال تحریم‌ها، تضعیف یا تسخیر منابع اقتصادی کشور برای بهره‌گیری در برنامه‌های آینده است. اقتصاد مقاومتی بهترین راهکار در شرایط کنونی است که دشمن با افزایش اقدامات خصمانه خود در قالب تحریم‌های اقتصادی در حال خصومت ورزی است و حال آن که این فرمول ایستادگی و مقاومت در عرصه اقتصاد، فرصت‌های حداکثری را فراروی ملت ایران در مسیر اعتلا و پیشرفت می‌گشاید. واژه اقتصاد مقاومتی بر این موضوع دلالت می‌کند که فشارها و ضربه‌های اقتصادی از سوی نیروهای متخاصم سد راه پیشرفت جامعه است که باید بر آن غلبه کرد و نتیجه گرفته شد جهت شکست دشمن در این عرصه نیز ورود به جبهه اقتصادی با بینش، برنامه، تکیه بر فرهنگ اسلامی و نکات مورد اشاره در بیانات مقام عظمای ولایت از قبیل تقویت فرهنگ کار و تولید، اصلاح الگوی مصرف و پرهیز از اسراف، «حمایت از تولید ملی»، استفاده حداکثری از همه ظرفیت‌ها، روح خودباوری و خوداتکایی، مردمی کردن اقتصاد ضروری است. (وثوقی و همکاران، ۱۳۹۱)

اقتصاد مقاومتی را به طور خلاصه می‌توان اقتصادی عنوان کرد که در آن علاوه بر تعامل پویا با دنیای خارج و استفاده از امکانات تجارت آزاد، امنیت اقتصادی کشور حفظ شده و نوسانات محیط بین‌المللی اقتصادی و تهدیدهای آن، کمترین تاثیر سوء را در روند بلندمدت متغیرهای کلان اقتصاد داشته باشد. (تاری و کاویانی، ۱۳۹۲) منظور از اقتصاد مقاومتی واقعی، یک اقتصاد مقاومتی فعال و پویاست نه یک اقتصاد منفعل و بسته چنانکه مقاومت برای دفع موانع پیشرفت و کوشش در مسیر حرکت و پیشرفت تعریف می‌شود. در نظام اسلامی نباید بین سه حوزه تفکیک قائل شویم و این سه حوزه سیاست، اقتصاد و فرهنگ هستند. هدف از اقتصاد مقاومتی چیزی نیست جز آنکه این اقتصاد مقاوم نظام سیاسی باشد، چنانکه نظام اقتصاد مقاومتی که هماهنگی خود را با نظام حکومتی اسلامی از دست بدهد، نمی‌تواند مراد ما باشد. اقتصاد مقاومتی که ملهم از نظام فرهنگی اسلامی و مبتنی بر فرهنگ دینی نباشد، هدف ما نیست. (شمس و همکاران، ۱۳۹۱)

اعمال تحریم‌های یکجانبه و غیرقانونی همواره یکی از ابزارهای نظام سلطه برای وارد آوردن فشار به نظام جمهوری اسلامی ایران بوده است. در مقابل اتخاذ چنین رویکردی از سوی غرب، مقام معظم رهبری راهبرد «اقتصاد مقاومتی» را مطرح فرمودند و آن را به عنوان یک روش مهم در تغییر مسیر حرکت اقتصادی کشور عنوان کردند. در شرایط فعلی اقتصاد ایران، جا دارد مولفه‌های اقتصاد مقاومتی بیش از پیش آشکار شود و مورد تحلیل قرار گیرد. انقلاب اسلامی مکلف به نوآوری و ابتکار و نظریه‌پردازی و الگوسازی در این عرصه‌های جدید اقتصادی است. لذا باید مفهوم جامع و کامل این نوع اقتصاد تهیه شود تا الگویی برای عملکرد صحیح آن باشد. گام جدی و مهم به حوزه اجرایی و هیأت اجرایی این سیاست‌ها و تدابیر بازمی‌گردد که می‌بایست بر اساس استراتژی کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت حرکت کند. (قیاسی و ملیحی، ۱۳۹۱) از نگاه مقام معظم رهبری در اقتصاد مقاومتی، اهداف اقتصادی مهمترین عنصر در جهت‌دهی فعالیت‌ها می‌باشند. تحقق عدالت اجتماعی، کسب اقتدار بین‌المللی و بقای کشور، اثبات عملی کارآمدی نظام دینی و اسلامی، مرجعیت بین‌المللی و ... مهمترین اهداف در اقتصاد مقاومتی به شمار می‌روند. کسب موفقیت در این اهداف علاوه بر اینکه بصورت مستقیم تحت تأثیر بازنگری در نظام اولویت‌گذاری و نیز سیستم مدیریت اقتصادی است، به صورت غیرمستقیم و به شدت تحت تأثیر زیرساخت‌هایی است که باید از قبل برنامه‌ریزی به آن‌ها توجه کرد این زیرساخت‌ها لزوماً به بخش اقتصاد بر نمی‌گردد و جنبه فرهنگی، اجتماعی و سیاسی نیز دارد. (تراب زاده جهرمی، ۱۳۹۲) اقتصاد مقاومتی نوعی پایداری اقتصادی و معمولاً در موقعیت‌های خاص اجتماعی و سیاسی پیش می‌آید و در جهت تصاحب بازارهای بین‌المللی گام برداشته و تولید کالاهای صادراتی را افزایش می‌دهد؛ به عبارت دیگر آزادسازی تجاری را با هدف کاستن واردات و افزایش اشتغال و کار، افزایش صادرات و منابع ارزی و در نتیجه رفاه جامعه محقق می‌نماید. در این نوع نگرش اقتصادی، تولید قدرتمند شده و در نتیجه تحریم‌ها، جنگ و امثالهم روی کشور بی تأثیر خواهد بود. (صفری و درخشنده، ۱۳۹۳)

مقام معظم رهبری ۱۰ راهکار برای اجرای اقتصاد مقاومتی ارائه دادند که در زیر این ده راهکار آورده شده است.

مسئله نخست؛ باید فعالیت‌ها و زنجیره‌های اقتصادی مزیت‌دار کشور را مسئولان دولتی شناسایی کنند و بر آن‌ها متمرکز شوند، برخی از فعالیت‌های اقتصادی در کشور اولویت دارد، مانند مادر می‌ماند و از آن باب‌های اقتصادی و تولیدی گشوده می‌شود. دولت باید نقشه راه را مشخص کند و تکلیف همه را معلوم کند.

* مسئله دوم؛ زنده کردن تولید داخلی است. ما امروز آن‌طور که به من گزارش دادند، حدود ۶۰ درصد از امکانات تولید ما معطل و تعطیل است. برخی به کمتر از ظرفیت کار می‌کنند یا برخی کار نمی‌کنند. باید تولید را احیاء و زنده کنیم. راه دارد، این راه را خیلی از اقتصاددانان بلدند و من به مسئولان دولتی مکرراً گفتم که منتقدین را بخواهید و حرفایشان را بشنوید، گاهی پیشنهادها و حرف‌های خوبی دارند.

* مسئله سوم؛ اینکه ما بالاخره تجارت خارجی داریم؛ باید وارد کنیم لیکن توجه کنیم که این خریدهای ما قدرت داخلی و تولید داخلی را تضعیف نکند. فرض کنید ما می‌خواهیم هواپیما وارد کرده یا خریداری کنیم به ما گفته می‌شود؛ مسئولان دولتی می‌گویند که اگر چنانچه این درصد از این قیمت را در صنایع داخلی هواپیما سرمایه‌گذاری کنیم، بیش از اینکه از خارج خریداری کنیم داخل رشد خواهد یافت. اینکه نگاه نکنید این خرید و واردات چه بلایی سر تولید داخلی می‌آورد، خطاست. در خریدها کاری کنیم که تولید داخلی تضعیف نشود.

* مسئله چهارم؛ پول‌هایی در خارج از کشور داریم؛ در قضیه برجام بنا بر این شد که پول‌ها برگردد که اکثر آن برگشته و دچار مشکل است. انسان دست آمریکایی‌ها را پشت این مشاهده می‌کند، لیکن بدجنسی برخی دستگاه‌های آمریکایی موجب شده که برنگردد. وقتی برگشت هر چند ده میلیاردی که هست، در مصارفی به کار نرود که پول هدر شود. این پولی است که وارد کشور می‌شود و کشور نیاز دارد. در درجه اول تولید است؛ مواظب باشند که پولی که وارد می‌شود از بین نرود. صرف خریدهای بی‌مورد و کارهای بی‌جا و اسراف‌ها نشود. مدیریت منابع مالی که از بانک‌ها و مراکز خارجی وارد می‌شود، مسئله‌ای است که باید مورد توجه قرار گیرد.

* مسئله پنجم؛ بخش‌هایی در اقتصاد ما وجود دارد که مهم است مانند نفت و گاز، یا بخش تولید موتور برای خودرو و هواپیما و کشتی که مورد استفاده است. این بخش‌های حساس و مهم باید دانش‌بنیان شود. اینکه می‌گوئیم اقتصاد دانش‌بنیان؛ جوانان و دانشمندان نشان دادند که می‌توانند نوآوری کنند و از سطحی که داریم بالاتر ببرند. آن مغزی که می‌تواند موشک بُرد بلند را طوری تنظیم کند که با انحراف ۲ متر بر سر هدف بخورد کار کوچکی است؟ آن مغزی که می‌تواند این کار را بکند در موارد دیگر هم مثل موتور خودرو و قطار هم می‌تواند پیشرفت کند و سطحی را بالا ببرد. همین الان در کشور ما بنگاه‌های اقتصادی و تولیدی هست که محصولاتشان از مشابه خارجی بهتر است، بنابراین دانش‌بنیان شدن بخش‌های مهم اقتصادی داخلی یکی از کارهایی است که در اقتصاد مقاومتی شرط است.

* مسئله ششم؛ برخی بخش‌ها را در کشور سرمایه‌گذاری کردیم در گذشته مانند نیروگاه‌سازی یا در زمینه پتروشیمی؛ امروز کشور به نیروگاه نیاز دارد که وقتی ما در گذشته سرمایه‌گذاری کردیم، دیگر نباید از بیرون وارد کنیم یا از بیرون کسی را بیاوریم که برای ما بسازند، بلکه باید این بخش‌ها را احیا کرده و استفاده کنیم.

* مسئله هفتم؛ در همه معاملات خارجی که انجام می‌دهیم "انتقال فناوری" را شرط کنیم. البته برادران ما در دولت گفتند که این کار را انجام دادیم. فرض کنید یک شی تولیدی جدیدی را می‌خواهند، بسازند؛ تولید شده را نخرند بلکه شیء را با فناوری مخصوص خود خریداری کنند.

* مسئله هشتم؛ با فساد مبارزه جدی شود؛ با ویژه‌خواری مبارزه جدی شود؛ با قاچاق مبارزه جدی شود. این‌ها به اقتصاد کشور لطمه می‌زند و ضررش به مردم می‌رسد. اگر ما در مقابل آن مجموعه‌ای که فرض بفرمایید با زدوبست‌هایی در زمینه مسائل

اقتصادی ویژه‌خواری می‌کنند، خودشان را از امتیازات ویژه برخوردار می‌کنند و یا دچار فساد پولی و مالی و اقتصادی می‌شوند، سهل‌انگاری کنیم، قطعاً کشور ضرر خواهد کرد. نباید سهل‌انگاری شود. باید جلوی آن فساد را که امروز ممکن است پیش بیاید بگیرند و مانع فساد شوند. قاچاق همین جور است؛ باید با قاچاق به معنای واقعی کلمه مبارزه کنند.

* مسئله نهم؛ بهره‌وری انرژی را بالا ببریم. من یک‌وقتی هم اینجا در یکی از همین سخنرانی‌های اول سال، چند سال قبل از این، این را گفتم که ادعا می‌شود و گفته می‌شود اگر ما بتوانیم بهره‌وری انرژی را ارتقا بدهیم، بالا ببریم و صرفه‌جویی کنیم، ۱۰۰ میلیارد دلار صرفه‌جویی خواهد شد. این همه کار داره انجام می‌گیرد، برخی غیر لازم و برخی مضر، است به جای آن‌ها می‌توان کار را متمرکز کنند در این بخش؛ البته شنیدم ارتقای بهره‌وری از انرژی مصوبه مجلس نیز است که باید انجام گیرد.

* مسئله دهم؛ به صنایع کوچک و متوسط نگاه ویژه کنند. گفتیم الان چند هزار کارگاه و کارخانه‌ی متوسط و کوچک در کشور هست، بنا بر آماري که به بنده دادند ۶۰ درصد از این‌ها دچار بیکاری و تعطیلی هستند، این خسارت است. آن چیزی که در متن جامعه اشتغال و تحرک ایجاد می‌کند، همین صنایع کوچک و متوسط است. (بیانات مقام معظم رهبری در مشهد سال ۱۳۹۵)

در زیر به برخی از تحقیقات انجام گرفته در ایران و خارج اشاره شده است.

رحمانی و همکاران (۱۳۹۵) به بررسی راهکارهای اقتصاد مقاومتی (رویکرد تولید داخلی و حمایت از کار و سرمایه‌ی داخلی) پرداختند. این پژوهش از نوع علمی- ترویجی بوده و در جهت دستیابی به راهکارهای مناسب برای تحقق اقتصاد مقاومتی و افزایش تولیدات داخلی و حمایت از صنایع داخلی به رشته تحریر درآمد. در این تحقیق به بررسی مفهوم اقتصاد مقاومتی و اهداف و عوامل مربوط به آن پرداخته شد. همچنین مطالبی در رابطه با تولیدات داخلی و فرهنگ تولید در داخل کشور ارائه شد. در پایان این نتیجه حاصل شد که از طریق برقراری راهکارهای تحقق اقتصاد مقاومتی که شامل راهکارهایی از طرف دولت و ملت می‌باشد، می‌توان اقتصاد مقاومتی قدرتمندی در کشور پیاده‌سازی کرده و از این طریق وابستگی کشور به بیگانگان را کاهش داد.

شاکرپور و سبحانی (۱۳۹۵) در پژوهشی سعی کردند نشان دهند حمایت از تولید ملی به عنوان یکی از مؤلفه‌های موردتوجه برای تحقق اقتصاد مقاومتی می‌باشد. در این مطالعه، به منظور بررسی رابطه علی میان تجارت الکترونیک و رشد اقتصادی، از آزمون پانل استفاده شد. در این پژوهش به بررسی اثر تجارت الکترونیک و فناوری‌اطلاعات و ارتباطات بر روی رشد اقتصادی با استفاده از روش داده‌های تابلوی^۱ در بازه زمانی ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۳ در گروهی از کشورهای اسلامی در حال توسعه پرداخته و جزئیات طرح شده در این مطالعه را آزمون می‌کرد. نتایج مطالعات انجام شده بیانگر آن بود که تجارت الکترونیک و فناوری اطلاعات و ارتباطات از عوامل اثرگذار بر رشد اقتصادی می‌باشد، به گونه‌ای که تمامی متغیرهای موجود دارای اثر معنادار، مثبت و مستقیم بر رشد اقتصادی هستند.

مزرعه‌فراهانی و همکاران (۱۳۹۵) پژوهشی با عنوان اصلاح الگوی رفتار مصرفی و تولیدی در اقتصاد مقاومتی، رسالت نظام اسلامی و مردم ایران انجام دادند در همین راستا، سعی شد، ضمن بررسی توصیفی - تحلیلی، رفتار تولید کنندگان و مصرف کنندگان در حوزه اقتصاد اسلامی تبیین شود تا در نهایت بتوانیم الگوی مطلوبی از رفتار دورکن اساسی اقتصاد (مصرف و تولید) ارائه دهیم. مهم‌ترین نتایج پژوهش بیانگر این حقیقت است که رعایت پارامترهای مطرح شده چون کاهش مصرف و افزایش پس انداز، جلوگیری از اسراف و احتکار، عدم مصرف کالاهای لوکس و در امر تولید مدیریت جهادی، مدیریت کیفیت، رعایت عزت مسلمین و عدالت تخصیصی اقتصادی پایدار و پویا را به دنبال خواهد داشت

^۱ panel data

صالحی و همکاران (۱۳۹۳) پژوهشی با هدف بررسی رابطه بین اقتصاد مقاومتی و بهره‌وری ملی در سال ۹۲ در شهرستان لردگان انجام دادند. این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و روش، توصیفی می‌باشد. جامعه آماری این تحقیق افراد بالای ۱۸ سال شهرستان لردگان و نمونه آماری با استفاده از جدول مورگان برابر ۳۸۴ نفر می‌باشد. ابزار جمع‌آوری اطلاعات عبارتست از دو پرسشنامه محقق ساخته که توسط روش‌های علمی روایی و پایایی آن تأیید شده است. یافته‌های تحقیق نشان داد که بر اساس نتایج حاصل از مطالعات میدانی مشخص شد که وجود زیرساخت‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و تحقق تولید ملی بر بهره‌وری ملی تأثیر گذار می‌باشد؛ و به طور کلی اتخاذ سیاست اقتصاد مقاومتی در صورتی که زیر ساخت‌های این نوع اقتصاد در جامعه ایجاد شود، می‌تواند باعث افزایش بهره‌وری ملی گردد.

محمودی میمند و همکاران (۲۰۱۴) پژوهشی با عنوان نقش اقتصاد مقاومتی بر بهره‌وری ملی در شهر اصفهان انجام دادند. روش گردآوری اطلاعات پرسشنامه بود که با استفاده از نرم افزار SPSS و آزمون ضریب همبستگی پیرسون داده‌ها تحلیل شد که نتایج تحقیق نشان داد که مولفه‌های اقتصاد مقاومتی در بلند مدت و کوتاه مدت بر بهره‌وری ملی اثرگذار است.

بحث و نتیجه‌گیری

رهبر معظم انقلاب که در این زمانه جانشین بر حق فرهنگ غدیر در دنیا می‌باشند بر اساس همین فرهنگ و در فرمایشات خود مبنی بر خنثی نمودن توطئه‌های دشمنان در زمینه‌های اقتصادی، راهبرد اساسی کشور را «اقتصاد مقاومتی» تعیین نمودند و از تمامی فعالان اقتصادی کشور خواستند تا اقدامات لازم را در این راستا انجام دهند. در اقتصاد مقاومتی، کشور از هر نظر آمادگی برخورد با شرایط سخت و دشوار را دارد و به همین دلیل در برابر تحریم و یا فشارهای بین‌المللی غافلگیر نمی‌شود. اقتصاد مقاومتی در شرایط حاضر به این معناست که جنگ نرم به حیطة اقتصاد نیز وارد شده و اقتصاد یکی از ابزارهایی است که دشمن در هجمه جدید خود علیه ایران روی آن حساب باز کرده است. این یعنی ابزارتحریم‌های اقتصادی در کنار ابزاری چون جنگ روانی و برهم زدن انسجام داخلی قرار گرفته است، بنابراین احساس می‌شود که کشور در یک جنگ اقتصادی تمام عیار قرار گرفته است. با توجه به تأکید مقام معظم رهبری در اتخاذ و برنامه‌ریزی در زمینه اقتصاد مقاومتی لازم است تا مبانی نظری اقتصاد مقاومتی شناسایی و مشخص شود. (امیری و همکاران، ۱۳۹۱) این پژوهش به دنبال بیان مفاهیم و ابعاد و کارکردهای اقتصاد مقاومتی می‌باشد. اقتصاد مقاومتی یک نظام اقتصادی است که هماهنگ با سیاست‌های کلان سیاسی و امنیتی نظام اسلامی و برای مقاومت در برابر اقدامات تخریبی شکل می‌گیرد تا بتواند در برابر ضربات اقتصادی تحریم‌ها و توطئه‌های گوناگون اقتصادی نظام استکبار مقاومت کرده و توسعه و پیشرفت خود را ادامه دهد. این مطالعه در خصوص اقتصاد مقاومتی به تبیین مفهوم اقتصاد مقاومتی و شاخص‌های اصلی آن پرداخت. به همین منظور اقتصاد مقاومتی از دیدگاه تولید و اشتغال بررسی شد.

ورود به سال ۱۳۷۵، هشتمین سال و چنانچه شعار وجدان کاری و انضباط اجتماعی را نقطه آغازین به حساب آوریم، دوازده سال از زمان بیان اولین شعار اقتصادی، توسط رهبر فرزانه انقلاب اسلامی (دامت برکاته) را در حالی پشت سر گذاشتیم که متأسفانه به رغم تمام رهنموها و بیانات مکرر و پی‌درپی رهبری در حدود یک دهه اخیر، هنوز هیچ‌یک از شعارهای مطرح از سوی ایشان به درستی توسط مسئولین ذیربط درک و اجرا نشده و اکثر اقدامات در این زمینه از حد حرف و شعار فراتر نرفته است.

معدود گزارش‌های مربوط به اقدامات عملی در این رابطه نیز در واقع چیزی جز طرح‌ها و برنامه‌های جاری کشور نبوده است، به عبارت دیگر یا طی این سال‌ها در جهت تحقق طرح اقتصاد مقاومتی و رشد و شکوفایی اقتصادی کشور، کار جدی و هدفمند در قالب این طرح راهبردی صورت نگرفته و یا تلاش‌ها، طرح‌ها و برنامه‌های مرتبط به اندازه‌ای جزئی و کوچک بوده که نمی‌تواند، بیانگر فعالیت واقعی در مسیر اقتصاد مقاومتی باشد.

متقابلاً طرح‌ها و الگوهای اجرایی مطرح یا تهیه شده نیز یا به قدری کلی و کلان و فضایی و غیرمنطقی بوده که عملاً امکان اجرا نداشته و یا چنان مبتنی به الگوهای غربی و شرقی تنظیم شده که نمی‌تواند منادی تحقق اقتصاد مقاومتی منطبق با ویژگی‌های مورد نظر رهبری و یک الگوی بومی ایرانی - اسلامی باشد.

به عبارت دیگر مشکل از آنجا آغاز می‌شود که طی این سال‌ها، برخی از مسئولین و صاحب‌نظران عرصه اقتصاد خواسته یا ناخواسته تلاش کرده‌اند تا به جای طراحی یک الگوی کاملاً بومی متکی بر اصول و ارزش‌های اسلامی، الگوهای موجود و عمدتاً شکست خورده و ناموفق غربی و شرقی را همان الگوی موردنیاز کشور جلوه داده و یا به نوعی با ترکیب و تطبیق مدل‌های مذکور با اصول و ارزش‌های اسلامی، به حساب خودشان الگویی جدید و ظاهراً بومی ارائه نمایند.

این در حالی است که اولاً ویژگی‌ها و ظرفیت‌های اقتصادی کشورها با یکدیگر متفاوت و تابع شرایط مادی و معنوی حاکم بر آنهاست و گاهی حتی متضاد با یکدیگر است و لذا در صورت کسب موفقیت در کشور مبدع و مبدأ، لزوماً نمی‌تواند در سایر کشورها نیز همان کارکرد را داشته باشد و ثانیاً مدل‌های جدیدی که با این ترفند یعنی دست‌کاری مدل‌های آکادمیک موجود تنظیم می‌گردند، معمولاً در فرآیند بومی‌سازی به قدری دستخوش تغییر و تحول می‌شوند که کارایی نسبی خود را نیز از دست می‌دهند و لذا نه تنها دیگر نمی‌توانند به عنوان یک طرح اسلامی - ایرانی معرفی و مورد استفاده قرار گیرند، بلکه در بسیاری از موارد، به علت تغییرات بیش از حد و غیرمنطقی، از چارچوب و استانداردهای اولیه خود نیز فاصله می‌گیرند.

با این حال به نظر می‌رسد، هنوز فرصت باقیست و با اتکاء به داشته‌های ارزشمندمان می‌توانیم به هدف تعیین شده در این زمینه دست پیدا کنیم، به شرط آن که برای تحقق طرح بزرگ اقتصاد مقاومتی و تحقق راهبردهای مورد اشاره رهبر معظم انقلاب اسلامی (دامت برکاته) در پیام نوروزی و سخنرانی ابتدای سال جاری، نکات ذیل را مورد توجه قرار دهیم:

کشاورزی، انرژی، نقدینگی زیاد در دست مردم، نخبگی جوانان، ظرفیت علمی و فناوری کشور به ویژه در حوزه هوافضا، هسته ای، نانو تکنولوژی و پزشکی را از بسترهای مستعد اقتصاد داخلی می‌باشد که می‌تواند مورد توجه قرار گیرد و آثارش به سایر عرصه‌ها تسری پیدا کند و به مزیت‌های تولیدی و صادراتی تبدیل شوند.

تبدیل نفت و گاز خام به انواع فرآورده‌ها و صادرات فرآورده‌های نفتی و گازی به جای خام فروشی می‌تواند در دستور کار قرار گیرد. رفتن به این سمت هم بسترهایی را برای سرمایه‌گذاری ایجاد می‌کند و هم موجب اشتغال‌زایی می‌شود و ارزش افزوده‌ای را برای اقتصاد کشور به ارمغان می‌آورد.

اگر تولید ملی مبنا قرار گیرد می‌تواند اشتغال گسترده‌ای را ایجاد کند و رهبر معظم انقلاب روی این مسئله تکیه کردند و واقعا کشور ما از بیکاری جوانان به ویژه جوانان تحصیل کرده رنج می‌برد. راه حل آن است که بستر لازم برای اشتغال آنها فراهم شود. امیدواریم نام سال ۹۶ چراغ راهنمایی برای دولت و ملت و بنگاه‌های اقتصادی باشد تا به خوبی از این عنوان و رهنمود استفاده کنند.

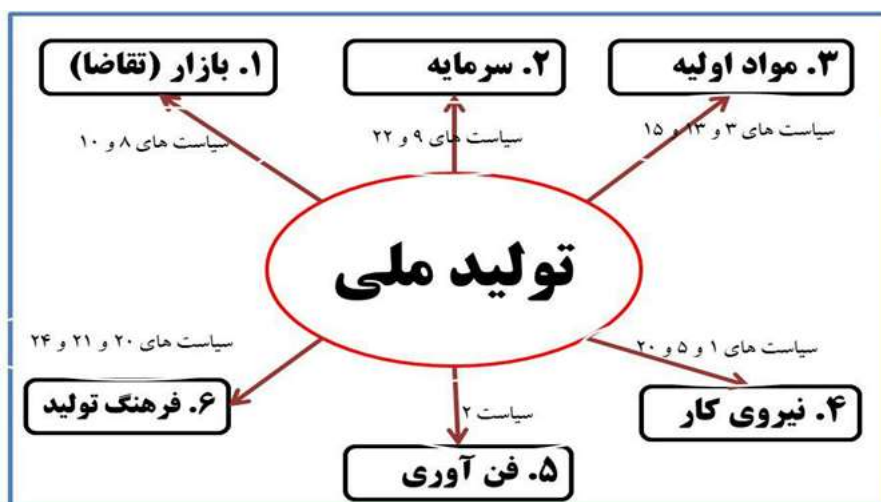
برای تقویت تولید ملی (که نتیجه خودکار آن افزایش اشتغال نیز هست) می‌توان شش اقدام انجام داد.

اقدام اول) تقویت بازار (با خرید کالای ایرانی) - تجار و بازرگانان عزیز نیز به جای واردات تلاش کنند برای تقویت صادرات - تولیدکنندگان عزیز نیز تلاش کنند با قیمت کمتر و کیفیت بهتر محصول خود را عرضه کنند؛

اقدام دوم) تامین سرمایه (مدیران محترم شعب بانکی - که از متن ملت هستند - فقط به تولیدکنندگان واقعی وام بدهند. مردم هم سرمایه‌های خرد خود را تجمیع کنند برای سرمایه‌گذاری، ولو اندک)؛

اقدام سوم) تامین مواد اولیه مناسب (از خام فروشی خودداری کنیم. همچنین تامین‌کنندگان مواد اولیه، قطعات و تجهیزات برای صنایع پایین دستی خود بیشتر تلاش کنند. تولید بیشتر، با کیفیت بالاتر و قیمت کمتر)؛

اقدام چهارم) تامین نیروی کار مناسب (کارکنان عزیز در همه بخش ها، ضمن ارتقاء سطح مهارت های خود، با اخلاص و روحیه جهادی، بهره وری و کیفیت کار خود را بالا ببرند)؛
 اقدام پنجم) تامین دانش و فن آوری (دانشمندان- استادان و دانشجویان- برای تقویت فن آوری در واحدهای اقتصادی بسیج شوند. می توانیم واحدهای تولیدی اقوام و دوستان خود را شناسایی و برای تقویت فن آوری در آنها به صورت جهادی دست به کار شویم)؛
 اقدام ششم) تقویت فرهنگ تولید: ضرورت و ارزش تولید ملی را به گفتمان و باور عمومی تبدیل کنیم ... با گفتار خود و با رفتار خود ...

شکل ۱. نمودار تولید ملی

منابع

۱. امیری، مریم؛ مجتبی فرخی و زینب امیری، (۱۳۹۱) نظریه اقتصاد مقاومتی، همایش ملی بررسی و تبیین اقتصاد مقاومتی، رشت، دانشگاه گیلان.
۲. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار دانشجویان، ۱۶/۵/۱۳۹۱، رحمانی، زین العابدین؛ نجمه گمرکچی و رسول عین الهی، ۱۳۹۵، بررسی راهکارهای اقتصاد مقاومتی (رویکرد تولید داخل و حمایت از کار و سرمایه ی داخلی)، کنفرانس بین المللی مدیریت و اقتصاد پویا ایران -مالزی، مالزی -جزیره پنانگ دانشگاه USM، مرکز توسعه آموزشهای نوین ایران (متانا).
۳. اشرفی، بختیار، ۱۳۹۵، تحریم اقتصادی و شیوه اقتصاد مقاومتی چارچوب محاسباتی اساسی در حمایت از تولید ملی و سرمایه ایرانی، کنگره بین المللی توانمندسازی جامعه در حوزه مدیریت، اقتصاد، کارآفرینی و مهندسی فرهنگی، تهران، مرکز توانمندسازی مهارتهای فرهنگی و اجتماعی جامعه.
۴. شاکرپور، پریسا و بهرام سحابی، ۱۳۹۴، اقتصاد مقاومتی با حمایت از تولید ملی (تجارت الکترونیک و رشد اقتصادی)، سومین کنفرانس بین المللی اقتصاد در شرایط تحریم، بابلسر، شرکت پژوهشی صنعتی طرود شمال.
۵. مزرعه فراهانی، سمانه؛ حجت الله عبدالملکی و سمیرا مزرعه فراهانی، ۱۳۹۵، اصلاح الگوی رفتار مصرفی و تولیدی در اقتصاد مقاومتی، رسالت نظام اسلامی و مردم ایران، نهمین کنگره پیشگامان پیشرفت، تهران، مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت.

۶. صالحی، امیرمحمد محمد کریمی منجرمونی، فرهاد فرهادی، (۱۳۹۳)، بررسی رابطه اقتصاد مقاومتی و بهره‌وری ملی (مطالعه موردی: شهرستان لردگان)، اولین همایش ملی حسابداری، حسابداری و مدیریت، ۱۸ اردیبهشت ۱۳۹۳ اصفهان
۷. صفری، افسانه و محبوبه درخشنده، ۱۳۹۳، اقتصاد مقاومتی و نقش رسانه ملی در فرهنگسازی، کنفرانس بین‌المللی حسابداری، اقتصاد و مدیریت مالی، تهران، شرکت دانش‌محور ارتاخه،
۸. تاری، فتح‌الله، زهرا کاویانی، (۱۳۹۲)، اقتصاد مقاومتی، فصلنامه سیاست اقتصاد کلان سال دوم.
۹. تراب زاده جهرمی، محمد صادق، سید علیرضا سجادیه، مصطفی سمیعی نسب (۱۳۹۲)، بررسی ابعاد و مولفه‌های اقتصاد مقاومتی جمهوری اسلامی ایران در اندیشه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات انقلاب اسلامی / سال دهم / بهار ۱۳۹۲ / شماره ۳۲.
۱۰. رمضانپور، اسماعیل، زهرا ایباغ و مریم چهره، (۱۳۹۱)، بررسی نقش اقتصاد دانش‌بنیان و بهره‌وری در اقتصاد مقاومتی، همایش ملی بررسی و تبیین اقتصاد مقاومتی، رشت، دانشگاه گیلان.
۱۱. شمس، ولی، علی‌آزادی نژاد و فاضل همتی، (۱۳۹۱)، بررسی بهره‌وری و مولفه‌های اقتصاد مقاومتی از دیدگاه قرآن، عترت و مقام معظم رهبری، همایش ملی فرهنگ‌سازی اصلاح رفتارهای اقتصادی در ایران امروز، ابرکوه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابرکوه.
۱۲. قیاسی، مجتبی و سیدعلی ملیحی، (۱۳۹۱)، بسترهای لازم برای استقرار نظام اقتصاد مقاومتی در کشور، همایش ملی بررسی و تبیین اقتصاد مقاومتی، رشت، دانشگاه گیلان.
۱۳. ممبینی، یعقوب، (۱۳۹۱)، مؤلفه‌ها و شاخص‌های اقتصاد مقاومتی، همایش ملی بررسی و تبیین اقتصاد مقاومتی، رشت، دانشگاه گیلان.
۱۴. وثوقی‌نیری، عبدالله و شعبان مرادی‌آیدیشه، (۱۳۹۱)، اقتصاد مقاومتی عامل اصلی در ارتقاء بهره‌وری، همایش ملی بررسی و تبیین اقتصاد مقاومتی، رشت، دانشگاه گیلان.

15. Morteza Mahmoodi Meymand, Edris Sadeghi Dehsahraee, Seyed Jalil Nabavi Zadeh, Sattar Jalil, (2014), Assess the Impact of Resistance Economic on National Productivity (Case Study: City of Isfahan), Journal of Social Issues & Humanities, Volume 2, Issue 12, December 2014 ISSN 2345-2633

Resistive Economy, Production and Employment

Farhad Farhadi¹, Seyed Masoud Mousavi², Tahmineh Khalili Moghaddam³

1- *PhD candidate of production and operations management, University of Tehran*

2- *MA in Private Law, Islamic Azad University, Branch of Borujen*

3- *Commander of Ansarfatemeh Base of Lordegan, M.A student of educational administration, Islamic Azad University, Branch of Lordegan*

Abstract

This study aims to investigate resistive economy in terms of production and employment. This is an applied research in terms of goal and a review type of research in terms of method. Nowadays, resistive economy has received the attention of decision-makers and decision-takers at the national level. This article has tried to review resistive economy in Ayatollah Imam Khamenei's narratives using content analysis method and to present the key points required to achieve a dynamic economy and move towards production and employment. The results show that strengthening national production involves the six following measures to be taken: strengthening the market, financing and supplying the needed capital, supplying a qualified workforce, supplying appropriate raw materials, supplying knowledge and technology, and strengthening the production culture.

Keywords: economy, resistive economy, production, employment
